

Єльчієва Оксана Русланівна

начальник відділу кадрової, правової роботи, організаційно-контрольних питань та господарського забезпечення департаменту соціального захисту населення Миколаївської обласної державної адміністрації

МІСЦЕВИЙ РЕФЕРЕНДУМ ЯК ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Серед форм безпосередньої демократії найбільш усталеною є проведення місцевих референдумів. Місцеві референдуми визнаються пріоритетною формою безпосередньої демократії, оскільки населення відповідної території за їх допомогою може найповніше здійснювати власне волевиявлення щодо основних питань місцевого значення. Право громадян на участь у місцевому референдумі закріплено, насамперед, у статтях 38, 69, 70 та 143 Конституції України. Місцевий референдум, відповідно до ст. 143 Конституції України, призначається територіальними громадами села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування для вирішення важливих питань місцевого значення в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці [1; 2, с. 65; 4, с.252; 6; 7; 8; 9].

Окрім конституційних норм в Україні проведення місцевих референдумів регламентувалося Законом України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» від 03.07.1991 № 1286-XII, проте на підставі Закону України «Про всеукраїнський референдум» від 06.11.2012 № 5475-VI він втратив чинність, тому нині в Україні проведення місцевого референдуму є неможливим. Це є досить грубим порушенням світових демократичних стандартів, оскільки місцевий референдум є вищою локальною формою безпосередньої демократії, зміст якої полягає в прийнятті або затвердженні членами територіальної громади найбільш важливих рішень місцевого значення шляхом таємного голосування. Така форма здійснення місцевої публічної влади безпосередньо територіальними громадами в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць потребує обов'язкового врегулювання та прийняття нового законодавства [3, с. 3; 4, с. 252; 5, с. 65; 6; 7; 8; 9].

Значним кроком вперед у механізмі реалізації гарантованого державою права громадян на участь у місцевому референдумі могло б бути прийняття нового Закону, який би врегулював процедуру проведення місцевого референдуму.

Недоліки Закону України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» викликали неодноразові спроби розробки та прийняття закону «Про місцевий референдум». Хронологія цієї нормопроектної діяльності включає такі законопроекти: № 1154 від 17.07.2006 (відкликаний 15.06.2007); № 2004 від 24.09.2008 (відкликаний 30.03.2010); № 7082 від 03.09.2010 (прийнятий у першому читанні Верховною Радою України 19.04.2011); № 0867 від 12.12.2012 (відкликаний 27.11.2014); № 2535-1 від 21.04.2015 (проект відкликано (21.04.2015)); № 2145а-1 від 03.07.2015 (надано для ознайомлення (07.07.2015)); № 2145а-2 від 06.07.2015 (надано для ознайомлення (09.07.2015)); № 2145а-3 від 08.07.2015 (надано для ознайомлення (10.07.2015)). Різноманіття законопроектів підтверджує актуальність та необхідність прийняття спеціального закону, який би гарантував ініціювання та проведення місцевих референдумів в Україні.

На особливу увагу заслуговують проекти № 2145а-1 від 03.07.2015; № 2145а-2 від 06.07.2015; № 2145а-3 від 08.07.2015. Законопроекти дають визначення поняттю місцевого референдуму, його видів, суб'єктів, процесу, принципів участі громадян у місцевому референдумі, питань, що можуть виноситись на місцевий референдум, порядок проведення голосування, встановлення результатів місцевого референдуму, оскарження рішень, дій, бездіяльності суб'єктів місцевого референдуму.

**СПЕЦВИПУСК ДО 20-РІЧЧЯ ОРІДУ НАДУ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

Проекти докладно описують всі процедурні етапи організації місцевого референдуму з тим, щоб гарантувати неупередженість і достовірність висловленої громадянами думки. Адже важливо сформулювати у суспільстві довіру до ініціатив проведення референдумів і їх результатів [7; 8; 9].

На місцевому рівні референдум – це інструмент, за допомогою якого план або рішення місцевого представницького органу виноситься на обговорення місцевої спільноти за ініціативою даного органу або самих громадян, а народна ініціатива являє собою право громадян висувати пропозиції на розгляд місцевого представницького органу [7].

Активне залучення громадян у процеси прийняття управлінських рішень на місцевому рівні є умовою успішної реалізації політики децентралізації державної влади в Україні, впровадження адміністративної та територіальної реформ, удосконалення вітчизняного інституту місцевого самоврядування [7].

На розгляд Верховної Ради України винесений Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» № 2217а від 01.07.2015, яким запропоновані зміни щодо децентралізації державної влади в Україні та посилення конституційно-правового статусу місцевого самоврядування [10].

Не залишилося й осторонь питання місцевого референдуму. Так, законопроектом передбачено, що територіальна громада здійснює місцеве самоврядування безпосередньо шляхом місцевих референдумів та в інших формах, визначених законом (ст. 140 Конституції України). Територіальна громада безпосередньо або через органи місцевого самоврядування громади відповідно до закону забезпечує реалізацію результатів місцевих референдумів (ст. 143 Конституції України) [10].

Прийняття законопроекту № 2217а від 01.07.2015 забезпечить системність, повноту, чіткість і несуперечливість конституційного регулювання суспільних відносин у сфері місцевого самоврядування, зокрема щодо проведення та реалізації результатів місцевого референдуму, сприятиме утвердженню якісно нових засад функціонування системи органів місцевого самоврядування на основі принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності [10].

Удосконалення механізмів прямої демократії є важливим завданням державної політики у процесі підвищення ефективності політичної системи України, оскільки на сучасному етапі політичних змін вони є актуальним інструментом впливу населення з метою посилення контролю за діяльністю органів влади у міжвиборчій період, забезпечення реальної участі у прийнятті важливих суспільно-політичних рішень.

Здійснення механізмів прямої демократії сприяє: реалізації принципу народного суверенітету, який є ключовим у побудові демократичної держави; підвищенню громадської участі у прийнятті важливих суспільно-політичних рішень, контролю за їх виконанням; легітимізації влади загалом, державного устрою, діяльності окремих органів державної влади та місцевого самоврядування, а також певних суспільно-політичних рішень; забезпеченню постійного зв'язку між владою та суспільством; створенню ефективних важелів впливу громадян на політику у міжвиборчій період.

Прийняття Закону України «Про місцевий референдум» дозволить удосконалити механізм забезпечення реалізації громадянами України такої форми безпосередньої демократії як місцевий референдум, створить належні можливості для реалізації рішень, прийнятих на місцевому референдумі, а також сприятиме подальшому розвитку громадянського суспільства в Україні. Місцевий референдум як інститут прямої демократії повинен стати дієвим інструментом при вирішенні найбільш гострих, неоднозначних питань місцевого значення, які владнати іншим шляхом не можна [2, с. 74; 4, с. 254; 6; 7].

Крім того, реалізація Закону України «Про місцевий референдум» позитивно вплине на розвиток адміністративно-територіальних одиниць, зокрема, сприятиме зростанню соціальної активності кожного громадянина, залученню населення до самоврядного процесу, а відтак становленню повноцінного місцевого самоврядування в адміністративно-територіальних одиницях та забезпечення децентралізації державної влади в Україні.

Література.

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (із змінами, внесеними згідно із Законами № 2222-IV від 08.12.2004, № 2952-VI від 01.02.2011, № 586-VII від 19.09.2013, № 742-VII від 21.02.2014 // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: www.zakon4.rada.gov.ua.
2. Бодрова І. І., Стешенко Л. С. Проблеми правового регулювання інституту місцевих референдумів в Україні // Державне будівництво та місцеве самоврядування, 2012, Випуск 24. – С. 63–75.
3. В. Кравченко, А. Янчук. Проблеми правового регулювання інституту місцевих референдумів: аналіз чинного законодавства та законопроектів // «Часопис ПАРЛАМЕНТ», 2012. – № 1. – С. 38–47.

4. Людмила Муркович. Місцевий референдум як форма безпосередньої участі населення в управлінні місцевими справами. // Державне управління та місцеве самоврядування, 2013, вип. 4(19). – С. 251–260.

5. Владислав Федоренко. Законодавче регулювання місцевих референдумів в Україні: досвід, проблеми та перспективи // Вісник Центральної виборчої комісії, 2014. – № 1 (28). – С. 64–69.

6. Врегулювання місцевих референдумів: закордонний та вітчизняний досвід // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2013/vrehulyuvannya-mistsevyh-referendumiv-zakordonnyj-ta-vitchyznyanyj-dosvid>.

7. Проект Закону про місцевий референдум № 2145а-1 від 03.07.2015 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55896.

8. Проект Закону про місцевий референдум № 2145а-2 від 06.07.2015 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55910.

9. Проект Закону про місцевий референдум № 2145а-3 від 08.07.2015 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55941.

10 Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) № 2217а від 01.07.2015 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812.